

Simone van den Berg

digitale fotografie

food

techniek, belichting
en styling voor
culinaire foto's

digitale fotografie

food

techniek, belichting
en styling voor
culinaire foto's

Simone van den Berg

PEARSON

ISBN: 978 90 430 2986 5

NUR: 980/473

Trefwoorden: digitale fotografie, food

Dit is een uitgave van Pearson Benelux. Postbus 75598,

1070 AN Amsterdam

Website: www.pearson.nl – e-mail: amsterdam@pearson.com

Opmaak: Joen design, Wormer

Omslagontwerp: Sabine Mannel / Neon, Amsterdam

Foto's cover: Simone van den Berg

Dit e-boek is voorzien van een verborgen, persoonlijk watermerk.

Het verspreiden of openbaar maken van dit e-boek is niet toegestaan.

Foto's pagina 104 © Canon

Foto's pagina 105 © Manfrotto

© Copyright 2013 Pearson Benelux

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j° het Besluit van 20 juni 1974, St.b. 351, zoals gewijzigd bij Besluit van 23 augustus 1985, St.b. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht. Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatie- of andere werken (artikel 16 Auteurswet 1912), in welke vorm dan ook, dient men zich tot de uitgever te wenden.

Ondanks alle aan de samenstelling van dit boek bestede zorg kan noch de redactie, noch de auteur, noch de uitgever aansprakelijkheid aanvaarden voor schade die het gevolg is van enige fout in deze uitgave.

Inhoudsopgave

Inleiding 9

1 · Apparatuur en techniek 13

Het materiaal	13
Welke lens?	15
Belichting	17
Diafragma	17
Sluiterijd	20
ISO	20
Met welke camerastand ga je werken?	23
RAW versus JPG	25
Witbalans	28
Compact camera, telefoon of spiegelreflex	30

2 · De praktijk 35

Fotograferen met natuurlijk licht	35
Fotograferen met kunstlicht	45
Restaurantfotografie	48
Beeldformaat	51

3 · Compositie 53

Regel van derden	53
Lijnenspel	54
Je 'bord' aansnijden	54
Standpunt	54

4 · Styling	59
Foodstyling	65
Kruiden, sla en andere bladgroenten	67
Stoofschotels, ovenschotels en soep	68
Vlees	70
Desserts	71
Dranken	73
Brood en sandwiches	75
Ijs	78
Het menselijk element	78
5 · Beeldbewerking	83
Mijn werkwijze, van het schieten van de foto tot het eindresultaat	83
6 · Bloggen	93
Waar moet je beginnen?	93
SEO, Analytics en dat soort zaken	97
Verkeer	97
Inspirerende foodblogs	99
7 · Mijn apparatuur	103
8 · Van idee naar foto	109
Stap 1 – De plek	109
Stap 2 – Props	109
Stap 3 – Wanneer ga je de foto's maken?	111
Stap 4 – Het recept	112
Stap 5 – De foto	112
Stap 6 – Downloaden op je computer	114
Checklijstje	114
Afsluiting	117
Index	118

1 · Apparatuur en techniek

Voor veel mensen is techniek misschien niet het interessantste onderwerp, maar een beetje technische kennis is wel essentieel voor het maken van een mooie foodfoto. Ik heb de informatie over apparatuur en techniek over een aantal hoofdstukken verdeeld zodat het overzichtelijk blijft. Je zult zien dat er een aparte paragraaf over compact camera's is. Je zult het misschien niet direct verwachten, maar met een compact camera kun je meer dan je denkt.

Het materiaal Een van de allereerste vragen die beginnende foodfotografen mij vaak stellen is: welke camera moet ik kopen om goede foodfoto's te kunnen maken? Ik zou willen dat ik daar een eenduidig antwoord op kon geven, maar dat is jammer genoeg niet zo. De eerste vraag - en niet een onbelangrijke - is altijd: wat is je budget? Want ik kan wel zeggen dat iedereen een dure Canon 5D Mark III moet kopen (mijn camera), maar een dure camera is geen garantie voor mooie foto's. Achterin dit boek (hoofdstuk 7) vertel ik welke apparatuur en lenzen ik zelf gebruik en voor welk doel.

Kijk dus eerst naar je budget. Houd rekening met een prijs vanaf 500 euro voor een digitale spiegelreflexcamera met een standaard 'start' lens (ook wel 'kitlens' genoemd). Voor een prijs vanaf 100 euro heb je een compact

camera. Een groot verschil, zeker als je er rekening mee houdt dat je voor die 100 euro klaar bent. Bedenk ook dat je bij een spiegelreflexcamera vroeg of laat vaak meer lenzen zult kopen. Dat je je camera op die manier kunt uitbreiden is een voordeel, maar maakt het ook prijziger.

De tweede vraag die je jezelf moet stellen is wat je nog meer gaat doen met de camera? Gebruik je hem alleen voor het maken van foodfoto's voor je blog en/of website? Dan heb je aan een instapmodel spiegelreflex met de standaard kitlens in eerste instantie misschien genoeg. Of ga je hem ook op vakantie gebruiken en voor foto's van je kinderen, huisdieren, partner, en hobby's? Kijk dan of je een goede aanbieding kunt vinden waarbij je uit diverse lenzen kunt kiezen. Weet je niet goed wat je wilt, kijk dan of je tijdelijk een camera en lens kunt lenen. Dit kan bij diverse

bedrijven, of misschien heb je een familielid, vriend of vriendin die zijn of haar camera aan jou uit wil lenen. Op die manier stel je de aanschaf nog even uit en kun je rustig nadenken over wat je precies wilt met je toekomstige nieuwe camera.

De derde vraag die je jezelf moet stellen is: ben ik bereid om altijd met zo'n zware spiegelreflex (plus lenzen) rond te sjouwen? Of weet je van jezelf dat je hem dan waarschijnlijk niet zult gebruiken? Als je die vraag met ja beantwoordt, overweeg dan of een goede compact camera voor jou niet de beste oplossing is.

{ Wat is een full frame of 1.6 sensor? }

Het formaat van je sensor bepaalt voor een groot deel de kwaliteit van je foto.

Hoe groter de sensor, hoe beter de kwaliteit van je foto. De sensor van een telefoon is bijvoorbeeld heel klein, waardoor de kwaliteit van een telefoonfoto minder goed is. Want al die pixels waaruit je foto bestaat, moeten op die hele kleine sensor worden gepropt en dat komt een foto niet ten goede.

De meeste consumentencamera's zijn voorzien van een sensor die 60% van de grootte van een full frame camera is. Dit is goedkoper om te produceren en drukt de aanschafprijs van consumentencamera's.

De term full frame is afgeleid van het ouderwetse fotorolletje. Het formaat komt namelijk overeen met de maat van het oude negatief.

Kortom, allemaal vragen (en er zijn er nog veel meer afhankelijk van jouw specifieke situatie natuurlijk) die uiteindelijk bepalen welke camera voor jouw situatie en wensen het meest geschikt is.

Als je mij vraagt wat het allergrootste voordeel is van een spiegelreflex ten opzichte van een compact camera, dan is dat wel de betere beheersing over de scherptediepte. Hier ga ik verderop nog uitgebreid op in. Ik krijg heel vaak van mensen te horen dat ze de 'vage achtergrond' zo mooi vinden. Dat vind ik ook, en dat is een van de weinige dingen die je met een compact camera niet voor elkaar krijgt, tenzij achteraf met behulp van software. Die mooie weglappende scherpte is een eigenschap van een spiegelreflex, hoewel je tegenwoordig ook meetzoeker camera's zoals de Sony Nex of de Canon M kunt kopen, waarmee je ook die mooie onscherpte bereikt.

Hoeveel pixels?

Staar je niet blind op de hoeveelheid megapixels die de camera heeft. Het is fijn dat een camera 21 megapixels heeft, maar als je de foto's alleen maar voor je blog gebruikt dan heb je aan 3 megapixels in feite voldoende. Een 3 MP camera kun je vandaag de dag waarschijnlijk al niet meer kopen, maar onthoud dat meer niet altijd per definitie beter is.

Statief

Wil je graag een statief aanschaffen, koop dan niet de eerste de beste (lees: goedkoopste). Lees wat reviews op het internet en kijk welk statief voor jou het meest praktisch is. Sommige statieven zijn zo wankel dat uit de hand fotograferen bijna nog beter is! Heb je al een statief en kom je tot de ontdek-

king dat deze toch niet zo stabiel is als je zou willen, gebruik dan je zelfontspanner om de foto te maken of – nog beter – een speciaal ontspankeltje, of een afstandsbediening voor je camera. Al deze methodes zorgen ervoor dat je de camera niet vast hoeft te houden tijdens het daadwerkelijke ‘klikmoment’. In het algemeen zijn de bekende merken zoals Manfrotto, Velbon, Gitzo en Giotto goede keuzes, maar ook deze merken hebben statieven van mindere kwaliteit. Check dit dus altijd in een winkel, voordat je tot aanschaf overgaat.

Welke lens? Een andere veelgestelde vraag van bezitters van de zo felbegeerde spiegelreflex is: welke lens moet ik kopen? Ook hier geldt weer dat je jezelf een aantal dingen moet afvragen. Wat je budget is natuurlijk, maar ook wat voor soort foto’s binnen jouw stijl vallen. Heb je nog geen eigen stijl ontwikkeld of heb je geen enkel idee? Begin dan met de standaardlens van 18-55mm en kijk in een later stadium wat je eventueel mist. Het aantal mm wordt ook wel aangeduid als brandpuntsafstand. Dit is de afstand van het uiteinde van de lens tot de sensor. Een 100mm lens heeft een brandpuntsafstand van 100 mm. Hier volgt een kleine opsomming van de belangrijkste lenstypes en hun specifieke eigenschappen.

Groothoeklens

Dit zijn alle lenzen die binnen het bereik van grofweg 14-40mm vallen. Met deze lenzen zie je door de lens meer dan je met het menselijk oog (zonder je hoofd te draaien) zou waarnemen. De lens bestrijkt letterlijk ‘een grote hoek’. Deze lenzen worden veel gebruikt door landschapsfotografen omdat er

veel in beeld kan worden gebracht. Door de eigenschappen van deze lens krijgen je foto’s veel scherptediepte. Voor foodfotografie zul je een dergelijke lens minder vaak gebruiken, maar fotografeer je graag tafelsettings dan kan het van pas komen.

Standaardlens

Van oudsher was de standaardlens de 50mm lens. Die kreeg je vroeger ook steevast geleverd als je een camera kocht. Tegenwoordig is dat helaas niet meer het geval, maar wordt er doorgaans een 18-55mm lens geleverd. De standaardlens loopt ongeveer van 40-60mm en heeft als uitgangspunt dat de beeldhoek gelijk is aan de ‘beeldhoek’ van het menselijk oog.

Voor foodfotografie is dit een prettige lens om mee te werken. Je kunt hier prima kleinere tafelsettings mee fotograferen, maar ook dichtbij genoeg komen om (zonder de vertekening van een groothoek) meer details vast te leggen.

Telelens

Een telelens is een lens met een brandpuntsafstand groter dan 60mm. Een telelens heeft als voornaamste eigenschap dat de objecten dichterbij lijken dan ze in werkelijkheid zijn. Het perspectief wordt hierdoor als het ware in elkaar gedrukt, terwijl een groothoek het juist verder uit elkaar doet staan (optisch gezien dan). Met een telelens krijgt je foto minder scherptediepte dan met een groothoeklens.

Voor foodfotografie zijn lenzen tussen de 60 en 100mm erg prettig om mee te werken. Het levert een plezierige ‘kijkhoek’ op en geeft je genoeg ruimte om tussen je onderwerp en de camera te manoeuvreren.

Genomen met een 70-200mm lens op een setting van 150mm. 1/2500s bij f5.0 op ISO 400.

Macrolens

De voornaamste eigenschap van een macrolens is de mogelijkheid om een object van zeer dichtbij te kunnen fotograferen. Een 'echte' macrolens moet in staat zijn om een object op ware grootte af te beelden. Dat betekent dat een opname van een kers met een macrolens op de sensor groter of gelijk is aan de echte kers. Maar belangrijker is nog dat je met een macrolens heel dicht bij je onderwerp kunt komen. Ideaal voor kleine onderwerpen (denk aan zaden en pitten). Je kunt er overigens ook normale opnames mee maken; ga dan wel iets verder van je onderwerp af staan. Macrolenzen zijn bijna altijd vaste lenzen en kunnen dus niet zoomen.

Hier een typisch voorbeeld van een foto die je alleen kunt maken met een macrolens. Dit is een heel klein schepje met korrels zeezout gemengd met gedroogde tomaten erin. De afstand van mijn lens naar het onderwerp was letterlijk niet meer dan 30 cm (gemeten vanaf de sensor tot het onderwerp).

Genomen met een 100mm macrolens 1/15s bij f5.6 ISO 100.

Als je je echt wilt concentreren op foodfotografie, kijk dan of je een 50mm of 60mm macrolens kunt kopen om mee te beginnen. Hiermee kun je uit de hand fotograferen (het is een lichte lens), je kunt er dicht op je onderwerp mee komen (macrolens) en je kunt hem ook gebruiken voor algemene scènes. Wat betreft de spiegelreflexcamera: zowel Canon als Nikon en diverse andere merken

hebben goede instapmodellen voor een redelijke prijs. Onthoud dat een goede lens belangrijker is voor de kwaliteit van je foto dan een dure body. Als je een keuze moet maken, ga dan altijd voor de duurdere lens en niet voor de duurdere body.

Wil je een compact camera; koop dan als het kan een compact camera met instelmogelijkheden. Het is fijn als je niet alleen op volautomaat kunt fotograferen, maar bepaalde instellingen ook zelf kunt doen. Bijna alle compact camera's hebben een belichtingscorrectieknop. Er zijn te veel soorten om hier te bespreken, dus laat je vooral uitgebreid voorlichten in een goede camerawinkel.

Als je een meetzoekercamera wilt, dan zijn de Sony Nex, Nikon One en Canon M een aantal mogelijkheden. Ze hebben een grotere sensor (dus betere kwaliteit en scherptedieptecontrole) en zijn klein en handzaam. Ze zijn iets duurder dan een compact camera, maar een goed alternatief als je geen grote spiegelreflex wilt kopen.

Belichting De belichting van een foto is opgebouwd uit drie onderdelen die onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn, maar die wel – als je een spiegelreflex hebt – apart van elkaar zijn in te stellen. Dit zijn het diafragma, de sluitertijd en de ISO. Als je begrijpt wat deze onderdelen doen, dan kun je de resultaten van je foto's beter voorspellen en de camera, zoals dat zo mooi heet, naar je hand zetten.

Simpel gezegd is je diafragma het gat in de lens waar het licht door naar binnen komt. Met je diafragma controleer je dus de hoeveelheid licht. Met je sluitertijd controleer je hoe lang dat licht op je sensor valt en met je

ISO-waarde verander je de gevoeligheid voor het licht. Maar daarover later meer.

Diafragma Het diafragma – het gat in de lens – wordt aangeduid met een reeks cijfers. Hierbij moet je onthouden dat een laag cijfer een groot gat is en dus veel licht naar binnen laat.

Een diafragma van f2.8 is dus een grotere opening dan een diafragma van f22. De reeks diafragmawaarden is als volgt:

f/1 | f/1.4 | f/2 | f/2.8 | f/4 | f/5.6 | f/8 | f/11 |
f/16 | f/22 | f/32 | f/45 | f/64

Elke keer als je de diafragmaring een slag dichtdraait, spreek je in de fotografie van 1 stop. Van diafragma f2.8 naar diafragma f4.0 betekent dus 1 stop minder licht. Op je camera wordt die stop vaak aangeduid als EV (exposure value). Kleine correcties op je belichting kun je makkelijk aanpassen met de belichtingscorrectieknop of Exposure Compensation-knop (makkelijk te herkennen aan de +/- tekenjes op de camera). De grootste opening oftewel het grootste diafragma van je lens is afhankelijk van de lens die je gebruikt. Heb je bijvoorbeeld bij de aanschaf van je camera de standaardlens erbij gekregen dan is dat vaak een 18-55mm lens met een diafragmawaarde van f3.5-f5.6. Dat houdt in dat de grootste opening van je lens f3.5 (bij 18mm) en f5.6 (bij 55mm) is.

Het diafragma en de sluitertijd zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden als je in de automatische stand, de diafragmavoorkeuze- of sluitertijdvoorkeuzestand werkt. Als je de opening van je lens kleiner maakt (je diafrag-

Van links naar rechts zie je een foto met diafragma $f5.6$, $f11.0$ en $f32.0$.

ma dus 1 stop dichtdraait) wordt je sluitertijd langzamer. En dat is ook logisch als je erover nadenkt. Het gat waar het licht door naar binnen komt wordt kleiner, dus om dezelfde belichting te krijgen zal je camera daar een langere sluitertijd bij zetten.

In de automatische stand kiest je camera zelf de optimale combinatie van diafragma en sluitertijd, gebaseerd op de lichtsituatie ter plekke. Dat lijkt misschien ideaal, maar je verliest daarmee ook de controle over het eindresultaat. De camera gaat uit van een ingeprogrammeerde rekensom en weet niet dat jij bijvoorbeeld een mooie, vage achtergrond wilt. Kies dan ook bij voorkeur niet voor de automatische stand, maar leer werken met de

diafragma voorkeuzestand of de handmatige stand.

Behalve dat je diafragma de hoeveelheid licht op je sensor regelt, bepaalt het voor een groot deel ook de scherptediepte in je foto. Maar wat is nu eigenlijk scherptediepte?

Scherptediepte is simpel gezegd het gedeelte in je foto dat scherp is. Daarbij is het belangrijk om te onthouden dat hoe groter het gat in je lens is, hoe kleiner de scherptediepte is. In het voorbeeld hierboven is de eerste foto genomen bij een diafragma van $f5.6$ en heeft weinig scherptediepte. De foto daarna is genomen bij een diafragma van $f11.0$ en heeft een grotere scherptediepte. De laatste foto is genomen bij een diafragma van $f32.0$. Op deze foto kun je bijna de korrels op het

behang tellen en heb je een grote scherptediepte.

Behalve het diafragma zijn er nog een aantal zaken die invloed hebben op de scherptediepte:

- het type camera (dit heeft te maken met de grootte van de sensor);
- het soort lens;
- de afstand tot het onderwerp.

In de inleiding heb ik al iets gezegd over de verschillende typen camera. Het komt er in het kort op neer dat de grootte van de sensor in je camera bepalend is voor de scherptediepte van je foto. Hoe kleiner de sensor, hoe meer scherptediepte (denk aan compact camera's en telefoons).

{ Scherptediepte toen en nu }

Als je foto's in oude tijdschriften uit de jaren tachtig bekijkt (we hadden toen de Tip als enig culinaire tijdschrift voor zover ik me kan herinneren) dan kun je duidelijk zien dat er een groot verschil is tussen de manier van fotograferen van toen en nu. Niet alleen de camera-technieken zijn veranderd, maar ook de styling en scherptediepte zijn totaal anders. In de jaren tachtig was het hip om foto's te maken die fel belicht waren en waar je alles scherp in beeld had. Dat soort beelden kom je tegenwoordig nauwelijks nog tegen. Tegenwoordig is het spelen met de scherptediepte in, zoals een bord mooi weg laten lopen in de onscherpte. Alles heeft een veel natuurlijker styling.

Opvallend is ook het verschil tussen bijvoorbeeld de foodfotografie in Duitsland en die in Nederland. In Duitsland zijn ze iets meer van de 'oude stempel'; het eten is fel belicht en alles is scherp. Mijn smaak is het zeker niet. Het ziet er al gauw nep uit, alsof het eten van plastic is gemaakt. Ik houd zelf veel meer van weinig scherptediepte en zacht weglappende lijnen in de achtergrond.

Wat betreft de lens is het belangrijk om te weten dat een telelens minder scherptediepte geeft dan een groothoeklens. Gebruik je bij beide een diafragma van f8.0 dan zal de foto er toch totaal anders uitzien.

Als laatste geldt dat hoe dichter je bij je onderwerp gaat staan, hoe kleiner de scherptediepte zal zijn. Een macrolens heeft dan ook vaak een minimale scherptediepte wat het moeilijk maakt om een dergelijke lens uit de hand te gebruiken. Eén kleine beweging en je foto is onscherp.

Sluiterijd De sluiterijd regelt hoe lang het licht via het diafragma naar binnen valt. Voor het fotograferen van eten is de sluiterijd – mits je een statief gebruikt – niet zo heel belangrijk. Eten is statisch en wacht geduldig tot jij er een foto van hebt gemaakt. Pas op het moment dat je er bewegende elementen aan toevoegt, zoals een chef in actie of een kind dat een ijsje eet, gaat de sluiterijd weer een rol spelen.

Uitgangspunt is dat je sluiterijd kort genoeg moet zijn om een scherpe foto op te leveren. De lengte van de sluiterijd is afhankelijk van een aantal factoren.

De sluiterijd kun je herkennen aan een getallenreeks die eruitziet als bijvoorbeeld 1/60s, 1/125s of 1". Het laatste betekent dat je sluiterijd 1 seconde is. Let op: de sluiterijd in je cameraschermpje wordt vaak aangeduid als 60 in plaats van 1/60s.

Maar hoe lang kun je uit de hand fotograferen zonder dat je een bewogen foto hebt? Als vuistregel kun je hanteren dat je sluiterijd korter of gelijk moet zijn aan de zoomafstand van je lens. Dat klinkt ingewikkelder dan het is.

Stel, je hebt een telelens van 100mm op je camera of je hebt je zoomlens op die afstand ingesteld. Dat betekent dat je sluiterijd dus minimaal 1/100s of korter moet zijn. En korter is in dit geval 1/125s, 1/250s of hoger. Langer is 1/30s, enzovoort.

Het is ook belangrijk om met je eigen beperkingen rekening te houden. Sommige mensen hebben nu eenmaal meer last van trillende handen. Ben je overdag binnen aan het fotograferen, gebruik dan een statief. Je kunt dan rustiger je compositie opbouwen en het maakt dan niet meer zoveel uit of je sluiterijd 1/60 of 1/100s is. Je statief vangt de trillingen wel op.

Bij het fotograferen van voedsel zul je niet snel gebruik maken van de sluiterijdkonfiguraties (op je camera meestal aangeduid met Tv of met S). Handmatig of een diafragmaconferentie is een logischer keuze. De sluiterijd wordt wel belangrijk op het moment dat je beweging vast wilt leggen zoals de suikerkorrels die hiernaast over de aardbeien heen vallen.

Met een korte sluiterijd bevries je de beweging. De korrels blijven als het ware in de lucht hangen. Met een lange sluiterijd krijg je wat onscherpte in de korrels. Dit kan mooi zijn, omdat je op die manier ook beweging suggereert. Denk bijvoorbeeld aan de foto's die op het circuit van Zandvoort gemaakt worden; een korte sluiterijd zorgt ervoor dat de auto stil lijkt te staan, terwijl een lange sluiterijd een veel dynamischer beeld oplevert.

ISO Het laatste onderdeel van belichting is ISO (International Organisation of Standardisation). Als je wat ouder bent kun je je waarschijnlijk nog wel de fotorolletjes herinneren. Ging je naar een zonnig land dan kocht je een rolletje van 100 ISO. Ging je naar een land met minder zon dan kocht je een 200 of zelfs een fotorolletje 400 ISO. Die tijden zijn gelukkig voorbij en je kunt nu per foto een andere keuze maken.

Hier kun je duidelijk zien wat een te lange sluitertijd doet. Hier ligt de focus op het gerecht (koude komkommersoep) en omdat de camera op een statief staat, is het gerecht scherp. De hand van de styliste die de soep in het bord giet, is echter duidelijk onscherp. De sluitertijd was hier 1/20s. Prima voor stilstaande objecten (als je een statief gebruikt) maar veel te lang voor bewegende objecten zoals hier de hand.

Probeer jezelf aan te wennen om je toestel niet op de automatische ISO-stand te gebruiken. Je camera zal namelijk bij slechtere lichtomstandigheden de ISO altijd vrij snel omhoog zetten, met allerlei ongewenste effecten als gevolg.

Laat de beslissing van welke ISO je gebruikt, afhangen van een aantal dingen:

Door gebruik te maken van een relatief lange sluitertijd, 1/15s, vallen de suikerkorrels als een kleine douche naar beneden over de aardbeien waardoor je de illusie van snelheid krijgt. De sluitertijd is nog net kort genoeg om de opspringende korrels aan de achterkant ook vast te leggen.

- Met welk diafragma wil je werken?
- Wat is het lichtniveau van de plaats waar je aan het werk bent?
- Met welk doel maak je de foto's?

Maar eerst even terug naar het effect van een hoge ISO. Om te beginnen zorgt een hoge ISO ervoor dat er meer licht op je sensor komt, wat resulteert in een snellere sluitertijd (als je fotografeert met diafragma voorkeuze). Ideaal zou je zeggen. Helaas heeft die hoge ISO een aantal minder prettige bijverschijnselen. Hoe erg die zijn, is afhankelijk van de kwaliteit van

Hierboven zie je twee foto's naast elkaar waarvan de linker gemaakt is bij een ISO van 200 en de rechter bij ISO 3200. Beide zijn gemaakt met mijn spiegelreflex.

22

De linkerfoto hierboven is gemaakt met een compact camera op 3200 iso en de rechter met een spiegelreflex op 3200 iso. Je ziet een duidelijk verschil in ruis!

je camera. Die bijverschijnselen zijn:

- Veel ruisvorming. Ruis kun je het best vergelijken met een korrel. Door de gevoeligheid van de sensor te verhogen, ontstaat er een 'digitale ruis'. Dit resulteert soms in zichtbare pixels, minder scherpe lijnen in je foto en fletse kleuren.
- Hoe kleiner de sensor in je camera, hoe erger het effect van de ruis. Ruis op een compact camera valt eerder op dan de ruis in een spiegelreflex (zie ook de bovenste foto's op de pagina hiernaast).

Je kunt het in print misschien niet heel goed zien, maar er is een duidelijk verschil in hoeveelheid ruis in de foto. Toch zijn beide foto's nog acceptabel.

Vergelijk nu op de pagina hiernaast de onderste foto's, van twee verschillende camera's waarbij de situatie hetzelfde is. Zoals je ziet geeft de spiegelreflex (rechtsonder) een beduidend beter resultaat dan de compact camera (linksonder). In beide gevallen staat de ISO op 3200.

Zelf zal ik, indien mogelijk, de ISO altijd op de laagste stand zetten. Ben je in een situatie waarin je snel moet kunnen reageren, je geen statief bij je hebt en het licht is slecht? Dan is de enige oplossing een hogere ISO gebruiken. Want erger dan een hoge ISO gebruiken, is een onscherpe foto maken!

Met welke camerastand ga je werken?

Als je begint met fotograferen zul je vooral de automatische stand gebruiken. Daar is op zich niks mis mee, maar wanneer je naar verloop van tijd wat meer uit je camera wilt halen is het onvermijdelijk dat de camera van de automatische stand afgaat. Wat zijn dan je opties?

Volautomaat

Op de meeste camera's wordt dit aangeduid met een groen cameraatje, een groen vierkantje of iets wat daar op lijkt. Het is per merk verschillend dus kijk in de gebruiksaanwijzing als je twijfelt. In deze stand regelt je camera alles. Dat betekent dat diafragma, sluitertijd, ISO en het wel of niet gebruiken van je flitser door je camera wordt bepaald. Niet ideaal als je meer controle over het eindresultaat wilt. Voor foodfotografie zou ik deze stand dan ook niet aanraden.

P-stand

Dit is in wezen hetzelfde als de volautomatische stand, maar in dit geval heb je wel controle over het gebruik van je ISO. Je kunt de belichtingscorrectie gebruiken en de flitser uitzetten.

A- of AV-stand – diafragmavoorkeuze

Diafragmavoorkeuze houdt in dat jij zelf het diafragma voor de foto bepaalt. De camera zoekt hier vervolgens de juiste sluitertijd bij voor een nauwkeurige belichting. Wanneer ik niet met de handmatige stand werk, geef ik meestal de voorkeur aan diafragmavoorkeuze. Het is snel en je hebt controle over de scherptediepte, die heel bepalend is bij foodfoto's. Met behulp van de belichtingscorrectie kun je volledig bepalen hoe het eindresultaat wordt. Begin met deze stand als je camera op dit moment nog in de automatische stand staat. Het is misschien even wennen, maar het geeft je echt meer controle.

T-, S- of TV-stand – sluitertijdvoorkeuze

Bij sluitertijdvoorkeuze bepaal jij de sluitertijd en zoekt je camera er het bijbehorende diafragma bij. Deze stand zul je niet vaak

Styling: Alexandra Schijf.

Als je sterk tegenlicht hebt en veel wit in de achtergrond dan is een handmatige bediening van de functies op je camera vaak de makkelijkste en enige manier om het beeld te krijgen zoals je dat voor ogen hebt.

gebruiken bij foodfotografie. Ten eerste is – bij gebruik van een statief – de sluitertijd niet erg belangrijk en zelfs als je uit de hand fotografeert, is voor mij diafragma voorkeuze altijd beter. Bij het kiezen van een korte sluitertijd (laten we zeggen 1/500s) zal je camera in theorie het juiste diafragma erbij kiezen. Maar als er niet voldoende licht is om een

foto te maken met 1/500s gaat het diafragma in je viewfinder knippen; iets wat veel mensen over het hoofd zien. Resultaat: een sterk onderbelichte foto.

Sluitertijd voorkeuze wordt vooral gebruikt bij sportfotografie en andere takken van fotografie waarbij beweging belangrijk is.

M- of handmatige stand

In deze stand bepaal je het diafragma en de sluitertijd zelf. Je camera zal waarschijnlijk wel aangeven of de foto over- of onderbelicht zal worden, maar de controle ligt bij jou. Ik gebruik deze stand vaak onder lastige lichtomstandigheden die niet snel veranderen. Moet ik bij daglicht fotograferen en is het een dag met regelmatig een wolkje voor de zon, dan zal ik wellicht – indien mogelijk – overschakelen op diafragramvoorkeuze. Het nadeel van de handmatige stand is namelijk dat je camera dat wolkje niet corrigeert. Dus als je even niet oplet is je belichting fout.

Kies de stand waar jij je het meest comfortabel bij voelt. Er is geen goed of fout, maar als je kunt kiezen, fotografeer dan niet in de automatische stand of de P-stand. Begin eens met diafragramvoorkeuze. Je zult zien dat het meevalt als je eenmaal de basisprincipes door hebt.

Scherpstelpunt

Als je je gloednieuwe camera uit de doos haalt, staat die standaard ingesteld op automatische scherpstelpuntselectie. Dat betekent dat je camera kiest waar er wordt scherpgesteld in plaats van dat jij die keuze zelf maakt. Als ik op statief werk, gebruik ik vaak handmatige scherpstelling, maar dit werkt niet bij alle lenzen even goed. Als je een camera hebt met live preview (wat betekent dat je de 'foto' al op je scherm ziet voordat je hem gemaakt hebt) dan is het makkelijk om je scherpstelpunt handmatig te bepalen.

Als ik autofocus gebruik, dan staat mijn scherpstelpunt standaard ingesteld op het middenpunt. Dat is het sterkste punt dat je camera heeft.

Het middenpunt gebruiken wil uiteraard niet

zeggen dat je onderwerp altijd in het midden ligt. Wanneer je scherpstelt en de ontspanknop half indrukt, stelt de camera scherp op je onderwerp. Houd je de ontspanknop nu vast en verander je de compositie, dan zit je onderwerp niet meer in het midden maar heb je nog wel de juiste plek scherp. Haal in ieder geval je camera van de automatische AF-standselectie af.

RAW versus JPG Mijn allereerste spiegelreflexcamera was een Canon AE-1 program, voor die tijd best een geavanceerde camera. En ja, dat was er nog eentje waar rolletjes in gingen. Als je erover nadenkt, was het negatief dat je overhield van het rolletje, eigenlijk een RAW-bestand. De ontwikkelde foto die je van de centrale terugkreeg was de JPG van nu.

Mijn allereerste digitale spiegelreflex, de Canon Eos 10D, kon in RAW fotograferen maar ik zag er eerlijk gezegd het nut niet van in. Op het internet kwam je zoveel verhalen tegen van mensen over de voor- en vooral de nadelen van RAW-fotografie (grote bestanden, alle foto's moeten bewerkt worden). En omdat het prima ging in JPG, besloot ik het daarbij te houden.

Het heeft uiteindelijk een paar jaar geduurd voor ik de overstap naar RAW maakte. Vandaag de dag fotografeer ik alles in RAW en ik zou niet meer zonder kunnen!

Een RAW-bestand is het onbewerkte, ongecomprimeerde, meest complete bestand waar alle informatie van je foto nog in zit. Er is niets mee gebeurd, behalve dat het beeld door de sensor is vastgelegd.

Een JPG is door je camera 'bewerkt'. Elke camera heeft interne software die in staat is

om een RAW-bestand te verwerken tot een JPG. Er worden kleuren aangepast, er wordt een verscherping uitgevoerd en het bestand wordt gecomprimeerd tot een kleiner formaat. Een RAW-foto uit mijn camera is al gauw een kleine 25 MB groot, een JPG-bestand is slechts 3-4 MB.

Als je het hebt over beeldbewerking dan valt het verwerken van een RAW naar een JPG hier ook onder. Je kunt een RAW-bestand namelijk niet op zichzelf gebruiken. Er moet iets mee gebeuren om hem te kunnen exporteren naar een JPG- of TIFF-bestand om de foto op een website of in een tijdschrift te kunnen gebruiken.

Als je voor de eerste keer in RAW gaat fotograferen zul je merken dat de foto's ineens veel minder helder zijn, minder scherp en minder kleurrijk dan je JPG-bestanden. Dat klopt, omdat je de bewerking – die eerder door je camera software werd uitgevoerd – zelf nog moet uitvoeren.

Voor het verwerken van een RAW-bestand heb je software nodig. Alle spiegelreflexcamera's worden geleverd met een standaardsoftware van het betreffende cameramerk, maar dat is niet altijd even gebruiksvriendelijk.

Ik werk zelf altijd met Lightroom. Oorspronkelijk gemaakt om RAW-bestanden te verwerken, maar ook ideaal voor het beheren van je fotobibliotheek of om collages te maken voor verwerking op je blog bijvoorbeeld.

Styling Liesbeth Klaase en Femke Ditmars. Om het optimale uit een dergelijke foto te halen is een RAW-instelling te verkiezen boven een JPG-instelling. ISO 50 1/8s bij f5.6 24-105mm lens.

In het hoofdstuk over beeldbewerking ga ik verder in op de mogelijkheden van Lightroom.

Zie je RAW-file dus als een digitaal negatief en de JPG als de uiteindelijke foto. Het grootste voordeel is dat de mogelijkheden van een RAW-bestand oneindig veel groter zijn dan die van een JPG. Je kunt één enkele foto meerdere keren verwerken en elke keer een totaal ander eindresultaat hebben; je kunt er een zwart-witfoto van maken, een foto met hoog contrast van maken, of een TIFF- of een JPG-bestand van maken met 300 dpi of 72 dpi voor webgebruik. De RAW-data zullen nooit verloren gaan.

Een JPG-bestand daarentegen gaat in kwaliteit hard achteruit, elke keer als je er een bewerking op uitvoert. Nog afgezien van het feit dat de correcties die je in een JPG-bestand kunt uitvoeren, beperkt zijn. Een foto met een overbelicht stukje kun je in RAW goed corrigeren, terwijl datzelfde bestand in JPG waarschijnlijk hopeloos verloren is.

Natuurlijk heeft een RAW-bestand als nadeel dat je elke foto moet bewerken voor je hem kunt gebruiken. De foto's zelf zijn enorm groot en dat kost je de nodige opslagcapaciteit, om nog maar te zwijgen over de extra tijd die het je kost om de RAW-bestanden te verwerken. Maar het grote voordeel is dat je het eindresultaat beter naar je hand kunt zetten. Dus voor mij is het geen optie meer om in JPG te fotograferen. Ik heb het extra werk en de extra schijfruimte er graag voor over. Voor het fotograferen in RAW heb je een spiegelreflex nodig of een compact camera met die mogelijkheid.

Hier zie je een foto 'voor' en 'na'. De linkerfoto is voor correctie van de witbalans en de foto rechts is na correctie van de witbalans (en kleine belichtingscorrectie).

28

Witbalans De witbalans is vaak een lastig onderdeel van de fotografie. Het heeft alles te maken met de kleur van het licht. Elke lichtbron, ook daglicht, heeft een eigen kleurtemperatuur. De kleurtemperatuur wordt aangeduid in graden Kelvin. Daglicht is meestal rond de 5000-5500 graden Kelvin maar kan variëren, afhankelijk van het tijdstip en de omstandigheden. Zo heeft schaduw een overwegend blauwe gloed en aan het eind van de dag wordt het licht geler. Iedereen kent wel de gouden zonsondergang! Na zonsondergang krijgt het licht een blauwe gloed.

Wie kent niet het fenomeen van een foto die bij kaarslicht is genomen zonder flitslicht. Dat levert een enorme gele gloed over je foto op. Hetzelfde geldt voor een foto die bij het licht van een gloeilamp of het groene licht van een tl-buis wordt genomen.

Een flitser (die qua kleurtemperatuur rond de 5500 K ligt) heeft als effect dat de gloed van het kunstlicht wordt opgeheven en dat de

kleur er vervolgens – voor het oog – neutraal uitziet.

Als we naar een wit vel papier kijken onder het licht van een gloeilamp dan ziet dat er wit uit. Onze hersenen registreren en corrigeren vele malen beter dan de software in je camera ooit zal kunnen. Daarom moet je de camera soms een handje helpen.

Om een neutrale kleur te krijgen, moet je soms een correctie op de witbalans toepassen. Dit kan achteraf in software of tijdens het fotograferen met de witbalans instellingen.

Je camera heeft standaard een aantal voorinstellingen beschikbaar. Je kunt deze vinden in het instellingenmenu en vaak ook via een aparte knop aan de achterkant van je camera. Dit is uiteraard per camera verschillend, dus kijk ook in je gebruiksaanwijzing. De voorinstellingen bestaan uit AWB (auto

witbalans), daglicht, schaduw, zon, TL1 en TL2, gloeilamp en halogeen. Daarnaast is er meestal ook een instelling voor handmatige witbalans.

Fotografeer je bij het licht van een gloeilamp, dan zou je ervan uit kunnen gaan dat je camera zodanig corrigeert dat de foto er neutraal uitkomt. Het werkt echter niet altijd, omdat gloeilampen verschillende tinten kunnen hebben waardoor je foto toch de verkeerde kleur krijgt.

In dit geval is het meestal beter om je camera op handmatige witbalans in te stellen. Het instellen verschilt per camera, maar het komt erop neer dat je een foto maakt van een wit vel papier in exact dezelfde lichtomstandigheden als waarin je later ook de echte foto gaat maken (zorg ervoor dat er niets anders in beeld is dan dat vel papier!). Je zet vervolgens je camera op handmatige witbalans en selecteert de foto van het witte vel papier. Je geeft hiermee aan dat jouw geselecteerde foto eigenlijk wit zou moeten zijn. Je camera corrigeert vervolgens de witbalans om ervoor te zorgen dat de volgende foto's neutraal van kleur zijn.

In de praktijk kan het werken met de handmatige witbalans lastig zijn, bijvoorbeeld omdat lichtomstandigheden snel kunnen veranderen. Dat kan betekenen dat je elke foto moet controleren om er zeker van te zijn dat je witbalans nog correct is.

Het is makkelijker om de witbalans achteraf met behulp van software te corrigeren (mits je in RAW fotografeert!). Ik fotografeer zelf altijd in de AWB-stand, automatische witbalans dus. Of ik nu buiten, binnen of onder

een tl-buis fotografeer. Het allerbelangrijkste voor mij is om te voorkomen dat ik meerdere lichtbronnen heb in een foto. Een voorbeeld: als je bij daglicht een foto in een winkel maakt, zul je merken dat je de kleur in de winkel wel kunt corrigeren, maar dat het licht dat van buiten naar binnen komt (daglicht) dan vreselijk blauw wordt. Dit komt doordat je je foto maar voor één kleursoort tegelijk kunt corrigeren. Fotograferen met gemengde lichtbronnen gaat dus gegarandeerd fout.

In RAW kun je gelukkig heel makkelijk de kleur corrigeren. Onder lastige omstandigheden fotografeer ik ter controle altijd een grijskaart (een grijskaart is een kaart van karton of plastic met een geijkte kleur grijs, ook wel middeligrijs genoemd. Omdat zowel software als je camera zijn ingesteld om deze kleur middeligrijs te herkennen kun je een grijskaart als referentie gebruiken om je kleur mee te corrigeren) mee. Eerst maak ik de opstelling die ik wil gaan gebruiken, neem één foto van de set-up met de grijskaart en ga vervolgens aan de slag met fotograferen.

Zodra ik de foto's heb binnengehaald in Lightroom neem ik als uitgangspunt de foto met de grijskaart en gebruik in de ontwikkelmodule het pipetje om aan te geven wat de grijskaart is (zie ook hoofdstuk over beeldbewerking). Zodra ik op de grijskaart klik, corrigeert Lightroom automatisch de witbalans zo dat de grijskaart middeligrijs wordt. Deze instelling kan ik vervolgens kopiëren en plakken in de volgende foto's. Op deze manier kun je er eenvoudig voor zorgen dat je foto's de juiste kleurinstelling hebben!

Op mijn blog Simones Kitchen (<http://simoneskitchen.nl>) vind je een aantal video tutori-

als met betrekking tot Lightroom en witbalans. Hier laat ik stap voor stap zien hoe je de witbalans in Lightroom kunt corrigeren. Kijk op <http://simoneskitchen.nl> onder 'Fotografie' en dan 'Tutorials'.

Compact camera, telefoon of spiegelreflex

Het is tegenwoordig helemaal in om via Instagram, Facebook of Twitter eindelijk foto's te delen die gemaakt zijn met je mobiele telefoon. Ik doe het zelf ook, vind het echt leuk om te doen en ik moet zeggen dat die iPhone best aardige foto's maakt.

Als je het leuk vindt om met je mobiel te fotograferen, kijk dan eens naar een aantal apps die een gewone foto met grappige of mooie filters kunnen oppimpen. Een van mijn favorieten is Hipstamatic. Zij hebben het Loftus Foodpack (van David Loftus, de vaste fotograaf van Jamie Oliver) waar je echt leuke foodfoto's kunt maken. Een andere handige app is Camera+ die veel speciale effects heeft en waarmee je veel aan de foto kunt verbeteren, filters kunt toevoegen, enzovoort. En als je je foto's de wereld in wilt sturen: Instagram is een van de bekendste social media waarmee je je foto's meteen kunt delen. En er zijn er nog veel meer!

De regels die gelden voor het fotograferen met je spiegelreflex gelden ook voor het fotograferen met een telefooncamera. Zorg voor goed licht, let op schaduwen en je standpunt. Natuurlijk heb je met een mobiel lang niet zoveel mogelijkheden als met je 'echte' camera, maar als je niks anders bij de hand hebt is het een leuk alternatief.

Waar je wel extra op moet letten, vooral met een mobiel, is de hoeveelheid licht. Bij kunstlicht is het resultaat zeer matig (korrelig, onderbelicht en bewogen), maar bij goed daglicht kom je een heel eind. Waar je met een mobiel ook eerder last van hebt is beweging. Het ontspanknopje zit vaak op een onlogische plek waardoor het moeilijk is om je mobiel stil te houden tijdens het fotograferen. Probeer de ontspanner dus rustig in

Ook met je iPhone kun je best aardige foto's maken!

Gemaakt met de iPhone en Hipstamatic Loftus-pack.

te drukken en de telefoon zo stil mogelijk te houden! Leun met je hand die de camera vasthoudt op een tafel of tegen een muur. Je adem inhouden tijdens het afdrukken wil ook nog wel eens helpen.

Een compact camera geeft je meer mogelijkheden dan een telefoon, maar ook deze ca-

mera heeft beperkingen. Het is geen spiegelreflex. Maar je kunt met een compact camera behoorlijk goede foodfoto's maken. Wel moet je op een aantal dingen letten, zoals op de achtergrond. Door de grotere scherptediepte die een compact camera heeft, zie je letterlijk alles in de achtergrond. Let daar dus op als je een foto maakt.

Verder is het aan te raden om met een statief te werken, ook al is een compact licht en kun

Gemaakt met de iPhone en Hipstamatic Loftus-pack.

je er makkelijk mee uit de hand fotograferen. Op die manier kun je veel meer aandacht besteden aan je compositie en je belichting terwijl je camera rustig in dezelfde stand blijft staan.

Vergeet ook vooral niet de belichtingscorrectieknop te gebruiken. Je zult zien dat het behoorlijk uitmaakt.

Omdat de sensor van een compact camera kleiner is dan die van een spiegelreflexcamera heb je meer last van ruis (digitale korrel), zoals je hebt kunnen zien in de paragraaf over ISO-waarden.

Persoonlijk vind ik het grootste nadeel van een compact dat het te veel scherptediepte heeft. Een mooie wazige achtergrond is niet of nauwelijks te realiseren met een compact.

Natuurlijk heb je ook hier op de macrostand best verschil tussen de voor- en de achtergrond, maar het staat in geen verhouding tot de mooi vaag weglopende achtergrond bij een spiegelreflex.

Zoals ik al eerder aangaf, is niet iedereen een fan van spiegelreflexcamera's. Zo ken ik een blogger, Soma van Ecurry (haar blog noem ik ook in het hoofdstuk 'Inspiratie food-blogs') die de mooiste foto's maakt met haar oude Minolta compact camera, waarmee

maar weer eens is bewezen dat het nog altijd de fotograaf is die de foto maakt en niet de camera.

Voel je dus niet verplicht om een spiegelreflex te kopen, maar wees je wel bewust van de tekortkomingen van een compact en houd hier rekening mee bij je composities. Neem bijvoorbeeld foto's vanaf een wat hoger standpunt zodat je niet de halve huiskamer in beeld hebt.

Foto gemaakt met Canon Powershot G12 ISO 100 1/20s bij f4.5.